

Hrabě Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat ve světle inventáře zámku Březnice z roku 1853

ANNA FIŠEROVÁ

Inventární soupisy majetku urozených jedinců, které se zpravidla pořizovaly při úmrtí nebo změně majitele šlechtického sídla, případně při konfiskacích, představují klíčový pramen k poznání vnitřního uspořádání a vybavení domácností českých a moravských zámků. Studium dochovaných inventářů šlechtických rezidencí má proto v české historiografii

dlouholetou tradici.¹ Jejich prostřednictvím lze nahlédnout do každodenního života, myšlenkového světa a hodnotového žebříčku nejurozenější vrstvy předmoderní společnosti.² Přesto však 18. a zvláště pak 19. století stojí v tomto ohledu spíše stranou pozornosti českých historiků a historiček.³ Dosavadní výzkumy z chronologického hlediska jen

¹ K této problematice výběrově František HRUBÝ, *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*, Český časopis historický 33, 1927, s. 21–59, 263–306; Hynek GROSS, *Inventář zámku v Českém Krumlově sepsaný roku 1600 V. Březanem*, in: Ročenka Vlastivědné společnosti jihočeské za rok 1929, České Budějovice 1930, s. 16–26; Václav BŮŽEK, *Domácnosti nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století*, Ústí nad Labem 1992 (= Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et historica 1, Studia Historica 1), s. 42–64; Michaela NEUDERTOVÁ, „*Item ve velké fraucimře před lusthausem se nachází...*“ *Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= Opera historica 7), s. 163–199; Martin PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů*, Časopis moravského muzea – vědy společenské 85, 2000, č. 1, s. 131–155; Aleš STEJSKAL, *Inventář interiérového textilu zámku Třeboň z roku 1602 (Možnosti komparace s vybavením českokrumlovské rezidence Petra Voka z Rožmberka)*, Výběr 38, 2001, č. 2, s. 119–145; Petra MAŠITOVÁ, *Sonda do každodennosti barokního kavalíra (Pozůstalostní inventář Jiřího Štefana, hraběte z Vrtna a Bruntálu)*, Sborník Bruntálského muzea 2003, s. 56–75; Václav BŮŽEK, *Adelíge und bürgerliche Nachlassinventare des 16. und 17. Jahrhunderts in den böhmischen Ländern*, in: Josef Pauser – Martin Scheutz – Thomas Winkelbauer (edd.), *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.–18. Jahrhundert)*. Ein exemplarisches Handbuch, Wien–München 2004, s. 468–476.

² Ryze český syntetický pohled na kulturu a každodenní život všech sociálních vrstev středověké a raně novověké společnosti nabídl Josef PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury I. Kultura každodenního života od 13. do 15. století*, Praha 1985; II. *Kultura každodenního života od 16. do 18. století II*, Praha 1997. Pro německé prostředí Richard van DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století)* I–III, Praha 1999–2006.

³ Z pohledu historika umění se problematikou šlechtických sídel v 18. století zabýval Jiří Kroupa. Srov. Jiří KROUPA, „*Lieu de plaisance*“ *und das barocke Mähren. Notizen zu einem „französischen Modus“ in der Architektur des 18. Jahrhunderts*, Umění 43, 1995, s. 317–337; TÝŽ, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770–1810*, Brno 2006. Interiéry českých a moravských zámků pod správou Národního

výjimečně překračují polovinu 17. století. Studium leckdy několika set stránkových zámeckých inventářů z 18. a 19. věku může přitom přinést množství nových a užitečných informací o hmotné kultuře šlechtických sídel, každodennosti urozených jedinců, jejich životních postojích a reprezentačních strategiích.⁴ Zajímavé svědectví o tom podává i dochovaný inventární soupis hmotného vybavení březnické rezidence, kterou od dvacátých do sedmdesátých let 19. století vlastnil hrabě Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat (1794–1872). Podrobný popis hmotného vybavení tohoto sídla může posloužit jako zrcadlo každodenního života zmíněného šlechtice a jeho reprezentačních strategií.⁵

Rozsáhlý, německy psaný inventář zámku Březnice z roku 1853, uložený ve Státním oblastním archivu v Praze, je strukturovaný podle jednotlivých místností, přičemž inventarizační komise vybrané předměty popsala s mimořádnou pečlivostí.⁶ V některých případech autor inventárního soupisu dokonce názorně obohatil

text o nejrůznější symboly a znaky, které zdobily nádobí, textilie či mobiliář. Dochovaný inventář tak nabízí možnost vytvořit si poměrně konkrétní představu o podobě interiérů i vnitřním uspořádání sídla. Co však stálo za inventarizací zámeckého vybavení, zůstává prozatím neobjasněné, neboť březnickou rezidenci v té době již dlouho vlastnil Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat a ke změně majitele v průběhu následujících dvou desetiletí nedošlo.

K dotvoření představy o šlechtické každodennosti na Březnici v polovině 19. století lze využít nejen dochovaný inventární soupis zámeckého vybavení, nýbrž také účetní materiál a knihy vedené v kuchyni březnického zámku, jež jsou uloženy rovněž ve Státním oblastním archivu v Praze.⁷ Ty nabízejí nezaměnitelné svědectví o jídelních návycích Jana Nepomuka Karla. Kromě toho si lze vytvořit poměrně přesný obraz o jeho návštěvách sídla. Stranou pozornosti nelze nechat ani hmotné památky, které dodnes zkrášlují prostory březnické rezidence.

památkového ústavu se pokusila v dlouhém časovém úseku charakterizovat Eva LUKÁŠOVÁ, *Zámecké interiéry. Pohledy do aristokratických sídel od času renesance do doby první poloviny 19. století*, Praha 2015. Zámeckými interiéry 19. století se zabývala Marie POSPÍŠILOVÁ, *Historizující zámecký interiér 19. století v Čechách*, Umění 27, 1979, s. 296–320; TÁŽ, *Romantické zámecké interiéry*, Ústí nad Labem 1986.

⁴ K problematice šlechtických sídel v období po druhé polovině 17. století Jiří KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500–1740)*, České Budějovice 2005 (Disertační práce); Petra FUČILOVÁ, *Pražské šlechtické domy v druhé polovině 18. století (na základě rozboru inventářů)*, Pardubice 2010 (Diplomová práce). K nejen kolovratským inventářům druhé poloviny 17. a první půle 18. století Helena BROŽKOVÁ, *Podmalby neboli obrazy malované za sklem v interiérech barokních sídel východočeské šlechty*, Jihočeský sborník historický 84, 2015, s. 382–409.

⁵ Anna FIŠEROVÁ, *Hmotná kultura sídel Krakovských z Kolovrat v letech 1750–1850*, České Budějovice 2017 (Diplomová práce).

⁶ Státní oblastní archiv (dále jen SOA) v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 118, sign. I-137, kart. 22; TAMTÉŽ, inv. č. 313, sign. I-411, kart. 54.

Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat, svobodný pán z Újezda

Hrabě Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat, veřejností přezdíváný jako Hanuš, se narodil roku 1794 jako první syn Josefa Marii Krakovského z Kolovrat (1746–1824) a jeho druhé manželky Walburgy Morzinové (1766–1798).⁸ Studoval práva na Karlo-Ferdinandově univerzitě, po jejichž dokončení roku 1816 vstoupil do státní služby a o osm let později dosáhl hodnosti guberniálního rady.⁹ Následná smrt jeho otce ho donutila vzdát se tohoto úřadu a ujmout se správy zděděných panství.¹⁰ Volný čas věnoval cestování, mecenášství a filantropii a stejně jako Josef Maria Krakovský z Kolovrat horlivě povzbuzoval obrozenécké ambice českého národa. Udržoval přátelský kontakt a aktivně podporoval největší české literáty své doby, mezi nimi i Boženu Němcovou, Františka

Ladislava Čelakovského, Karla Havlíčka Borovského a v neposlední řadě také přední osobnost českého národního obrození, Františka Palackého.¹¹ Stal se členem a později – v letech 1836–1841 – i kurátorem Matice české, osvětové organizace pro vzkříšení a povznesení v té době upadajícího českého jazyka, na jejíž činnost štedře přispíval. Mladý šlechtic rovněž podporoval činnost Vlasteneckého muzea v Čechách a v jeho působení se výrazně angažoval. Od roku 1822 byl krátce členem muzejního správního výboru, nejprve pod vedením prezidenta hraběte Kašpara Šternberka a následně Josefa Matyáše Thuna.¹² Na počátku čtyřicátých let oznámil, že kvůli své časté nepřítomnosti v Praze již nemůže členství ve výboru Muzea a kurátorství Matice znovu přijmout. Zavázal se však i nadále tyto instituce finančně podporovat, což dokládá jeho živý zájem o český

⁸ Hrabě Josef Maria se během svého života oženil celkem třikrát. Roku 1777 uzavřel sňatek s hraběnkou Marií Annou z Clamu (1751–1779), která mu porodila dceru Aloisii Walburgu; ta však zemřela již v dětském věku. Šest let po hraběncině smrti pojal za manželku hraběnkou Walburgu Morzinovou (1766–1798), s níž měl syny Jana Nepomuka Karla (1794–1872) a Františka, jenž však zemřel záhy po narození. Jeho poslední ženou byla hraběnka Arnoštka Šliková. Z tohoto manželského svazku vzešla dcera Antonie (1805–1837). Vlastimil BORŮVKA, *Rodopis pánů z Kolovrat*, Praha 2000, s. 93–96.

⁹ Prezidentem zemského gubernia Českého království (nejvyšším purkrabím) byl v té době shodou okolností příbuzný Jana Nepomuka Karla František Antonín Libštejnský z Kolovrat. O struktuře a fungování českého gubernia více Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s. 175–176.

¹⁰ Ludvík FÜRST, *Hanuš z Kolovrat*, Břežnice 1939, s. 13.

¹¹ Část dochované korespondence mezi hrabětem Janem Nepomukem Karlem Krakovským z Kolovrat a spisovatelkou Boženu Němcovou, básníkem Františkem Ladislavem Čelakovským a Františkem Palackým zveřejnil ve svém díle březnický rodák a autor vlastivědných spisů z jihočeského regionu Ludvík FÜRST (1911–1976). TAMTÉŽ.

¹² Josef HANUŠ, *Národní museum a naše obrození. K stoletému jubileu založení Musea. Kniha druhá. Založení Vlasteneckého muzea v Čechách a jeho vývoj do konce doby Šternberkovy (1818–1841)*, Praha 1921, s. 116, 130.

jazyk a literaturu.¹³ Silné vlastenecké cítění hraběte Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat potvrdilo i jeho počínání během bouřlivého revolučního roku 1848.¹⁴ Spolupodílel se na organizaci Slovanského sjezdu v Praze, který probíhal ve dnech od 2. do 12. června 1848.¹⁵ Vedle toho se stal členem Národního výboru, hlavního orgánu českých revolučních sil. Na svých panstvích v Březnici a Blovicích založil a následně vyzbrojil Národní gardu, kvůli čemuž byl v následujícím období bachovského absolutismu, stejně jako mnoho dalších aktivních účastníků revoluce, dlouho pod policejním dohledem.¹⁶

Po smrti svého otce se stal hrabě Jan Nepomuk Karel pokračovatelem rodové kontinuity a správcem poměrně rozsáhlého

majetku, který v průběhu let výrazně rozmnožil. Josef Maria Krakovský z Kolovrat zanechal svému jedinému synovi Březnici se starým rodovým sídlem a Hradiště u Blovic, z matčiny strany pak zdědil panství Merklín se statky Ježovy a Ptenín.¹⁷ Mladý hrabě zpočátku obýval březnickou rezidenci, kterou si velmi oblíbil. Nicméně kvůli rozporům s tamějším farářem se v roce 1833 rozhodl, že se jeho hlavním mimopražským sídlem stane venkovský zámček Hradiště u Blovic.¹⁸ Od šedesátých let 19. století spravoval také majetek po svém příbuzném Františku Antonínu Libštejnském z Kolovrat (1778–1861), jehož osobou libštejnská větev Kolovratů vymřela.¹⁹ Na základě dědického řízení hrabě získal statky Rychnov nad Kněžnou a Černíkovice ve východních

¹³ Týž, *Národní museum a naše obrození. K stoletému jubileu založení Musea. Kniha první. Kulturní a národní obrození šlechty české v VIII. a první půli XIX. století. Jeho význam pro založení a počátky Musea*, Praha 1921, s. 282.

¹⁴ O revoluci roku 1848 výběrově Karel KAZBUNDA, *České hnutí roku 1848*, Praha 1929; František ROUBÍK, *Český rok 1848*, Praha 1931; Arnošt KLÍMA, *Revoluce 1848 v českých zemích*, Praha 1974; Týž, *Češi a Němci v revoluci 1848–1849*, Praha 1988; Josef POLIŠENSKÝ, *Revoluce a kontrarevoluce v Rakousku 1848*, Praha 1975; Jiří ŠTAIF, *Revoluční léta 1848–1849 a české země*, Praha 1990.

¹⁵ Z řad české šlechty se na přípravě sjezdu podílel také Josef Matyáš Thun, Jan Norbert z Neuberka, Vojtěch Deym, Karel Maria Villani, Bedřich Rumerskirch a Robert Hildprandt. K tomu blíže Jan M. ČERNÝ, *Slovanský sjezd v Praze roku 1848*, Praha 1888, s. 9–13.

¹⁶ Petr ROŽMBERSKÝ, *Zámek Hradiště*, Blovice 2004, s. 47.

¹⁷ TAMTÉŽ, s. 43.

¹⁸ Prvotní příčinou sporu mezi hrabětem a březnickým farářem Josefem Wacovským byla výstavba farské stodoly. Ta se měla nacházet za hranici panských pozemků, úředníci velkostatku však tvrdili, že šlo o parcelu březnického panství. Pře se vyostřila v okamžik, kdy farář Wacovský údajně prohlásil „*stojí-li farská stodola na pozemku hraběcím, pak hrobka hraběcí stojí na pozemku městském*“. Uražený hrabě se proto rozhodl k razantnímu řešení a změnil místo posledního odpočinku svých rodičů. Jejich ostatky nechal v září 1833 přemístit do nově postavené hrobky v Blovicích. Březničtí měšťané, kteří k němu i jeho zesnulým rodičům chovali velkou úctu, se několikrát snažili hraběte přesvědčit, aby hrobku ponechal na místním hřbitově. Dotčený Jan Nepomuk Karel však jejich prosbám nikdy nevyhověl. L. FÜRST, *Hanuš z Kolovrat*, s. 14–15.

¹⁹ O něm více Isabella SCHÜLLER, *Franz Anton Graf von Kolowrat-Liebsteinsky (1778–1861). Der Prager Oberstburggraf und Wiener Staats- und Konferenzminister*, München 2016.

Čechách, přičemž součástí pozůstalosti Františka Antonína Libštejnského byl také fideikomis po vymřelých Novohradských z Kolovrat.²⁰ Díky tomu se Jan Nepomuk Karel stal mimo jiné i správcem Přimdy na Tachovsku a Košátek na Mladoboleslavsku.²¹ V posledních letech svého života disponoval obrovským majetkem rozdrobeným od západních Čech až po východní hranice království. Protože se však hrabě rozhodl, že vstoupí do Suverénního řádu maltézských rytířů, zůstane svobodný, a tudíž i bez legitimních potomků, jeho smrtí v roce 1872 březnická větev Krakovských z Kolovrat zanikla a rozsáhlý majetek se rozdělil mezi několik dědiců.²²

Zámek Březnice a jeho vnitřní struktura v 19. století

Historie šlechtického sídla v Březnici sahá až do 13. století. Jeho prvopočátky jsou

spojovány se staročeským rodem Buziců, pány erbu sviní hlavy. Ve 14. a 15. věku sídlili na březnickém hradě páni z Březnice a Zmrzlíkové ze Svojšína. Na počátku 16. století se Březnice nakrátko dostala do vlastnictví Malovců z Chýnova, kterým byl však pro účast ve stavovském protihabsburském odboji majetek zkonfiskován.²³ Roku 1548 tak získal březnické panství tajemník Ferdinanda I. a pozdější říšský místokancléř Jiřík Lokšanský z Lokšan, jenž nechal středověkou březnickou tvrz přestavět na renesanční zámek. Ten měl odpovídat dobovým nárokům na pohodlí a šlechtickou reprezentaci, a proto se realizace přestavby ujali umělci a architekti z okolí severoitalského Milána.²⁴ K původnímu hradu s mohutným opevněním byl přistavěn dvoupatrový palác s okázalou hodovní síní. Zdi starých i nových budov pokryla omítka zdobená sgrafity. Iniciátor

²⁰ Kurátorem (opatrovníkem) tohoto svěřenství byl ustanoven kníže Karel III. ze Schwarzenberku. Josef HANESCH, *Rodinný archiv Schwarzenbergů (sekundogenitura) 1539–1948 (1969). Inventář II/T 51, Třeboň 1988, s. 358.*

²¹ Na základě dědictví po Novohradských z Kolovrat užíval Jan Nepomuk Karel od roku 1871 přídomek Novohradský a do svého stávajícího znaku zakomponoval také znak této vymřelé větve Kolovratů. Na samém sklonku života se hrabě honosil následujícím jménem: Jan Nepomuk Karel Krakovský a Novohradský z Kolovrat, svobodný pán z Újezda. Takto jej nazývá i Karel Novák, autor smuteční básně z roku 1872 „*U hrobu věrného syna vlasti ...*“, složené k uctění památky hraběte zesnulého 26. června toho roku. SOA Třeboň, Rodinný archiv Schwarzenberků, inv. č. 1913, sign. C-21-1, kart. 417.

²² Velkostatky Březnice, Hradiště a Merklín převzal uherský šlechtic, hrabě Eduard Pálffy, syn sestry Jana Nepomuka Karla, Marie Antonie, a Rudolfa Pálffyho z Erdödu. Eduard se rovněž zavázal používat přídomek svobodný pán z Újezda. Svěrenecká panství připadla rozvětvené rodině Kolovratů. Rychnov nad Kněžnou, původně hlavní rodové sídlo Libštejnských z Kolovrat, a panství Černíkovice zdědil Theodor Kolovrat (1806–1875). Majetek po Novohradských připadl jeho synovi, Leopoldu Filipovi Krakovskému z Kolovrat (1852–1910). Předkové obou dědiců svěreneckých panství byli příslušníky v té době již zaniklé hrobské odnože Krakovských z Kolovrat, kteří vlastnili poměrně rozsáhlé statky v jižních Čechách (Hroby, Radenin, Oblajovice). O tom blíže V. BORŮVKA, *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 88, 98, 106.

²³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého XI*, Praha 1997, s. 221–222.

²⁴ Josef KOPČEK, *Březnice. Zámek, město a okolí*, Praha 1986, nestránkováno.

přestavby dal také na zeď nového paláce umístit, jako odkaz na jeho sňatek s Kateřinou z Adlaru a symbol příbuzenské aliance dvou šlechtických rodů, mramorovou desku s erby Lokšanů a Adlarů. Po smrti Jiříka Lokšanského z Lokšan roku 1551 převzala správu panství vdova Kateřina, neboť jejich syn Ferdinand byl v té době ještě nezletilý.²⁵ V následujících letech se zámek Březnice stal dějištěm známého milostného příběhu neteře Kateřiny z Adlaru, Filipiny Welserové, jež pocházela z velmi bohaté augšpurské kupecké rodiny, a královského místodržitele v českých zemích, Ferdinanda Tyrolského.²⁶

S ohledem na to, že se Lokšanové zúčastnili českého stavovského povstání proti Habsburkům, byla jim po porážce na Bílé hoře zabavena velká část nemovitého majetku. Zkonfiskované jmění po Lokšanech zakoupil roku 1623 královský prokurátor a horlivý katolík Přibík Jeníšek z Újezda.²⁷ Ten na březnickém zámku mezi léty 1625–1632 nechal vybudovat raně barokní kapli Neposkvrněného početí Panny Marie. Drobné úpravy interiérů provedl i poslední jeníškovský majitel rezidence, Jan Josef Jeníšek z Újezda, jehož smrtí roku 1728

tento rytířský rod vymřel a na základě povolení od císaře Karla VI. přešel veškerý majetek do rukou Krakovských z Kolovrat. Janův dědic, Albrecht Krakovský z Kolovrat, získal nejen jeníškovský majetek, ale také přijal jejich erb a přídomek svobodný pán z Újezda.²⁸ Vstupní bránu březnické rezidence, stejně jako vedlejšího venkovského sídla Hradiště u Blovic, dodnes zdobí sdružené erby tvořené kolovratskou orlicí v pravém poli a jeníškovským jednořezcem v poli levém.²⁹

Koncem 18. a počátkem 19. století sídlil na Březnici Josef Maria Krakovský Kolovrat. Hrabě zámek zveleboval a provedl řadu stavebních úprav, jež v sobě mísily hned několik soudobých uměleckých slohů. Na severní straně rezidence nechal postavit novogotický balkón, klasicistně upravit nádvorní arkády a v neposlední řadě zbudovat pod zámek empírovou jízdárnu. Jeho syn Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat již do podoby rezidence téměř nezasahoval. Pouze nechal do čtvrtého patra zámecké věže zabudovat hodiny a investoval do výmalby zámeckých interiérů. Výrazně však obohatil tamější obrazárnu a sbírku historických zbraní.³⁰ Kolovratové

²⁵ ТАМТÉЖ.

²⁶ Sigrid-Maria GRÖSSINGEROVÁ, *Kupecká dcera v domě Habsburků. Filipina Welserová a její léčitelská umění*, Praha 1993; Václav BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahu a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006 (= Monographia historica 7).

²⁷ Josef SIBLÍK, *Blatensko a Březnicko. Obraz poměrů přírodních, historických, místopisných, školských a národopisných*, Blatná 1915, s. 274–277; Radek BACÍK, *Přibík Jeníšek z Újezda, pobělohorský úředník*, Časopis národního muzea – řada historická 176, 2007, č. 3–4, s. 161–193.

²⁸ Radek BACÍK, *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*, Praha 2007, s. 90 (Diplomová práce).

²⁹ V. BORŮVKA, *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 88.

³⁰ J. KOPEČEK, *Březnice*, nestránkováno.

zacházeli s březnickou rezidencí s úctou a neprováděli zde žádné velké přestavby, jež by narušily paměť na předchozí majitele starobylého sídla. Tuto skutečnost doložil ve svém monumentálním díle *Hrady, zámky a tvrze Království českého* také kulturní historik a zakladatel české kastelologie August Sedláček: „*Budíž to řečeno ke chvále rodu Kolovratského, že starozitností na hradě Březnickém svědomitě a pečlivě šetřil a světnice, v nichž něco pamětihodného bylo, v původní úpravě potomstvu zůstavil.*“³¹ Výzdoba interiérů i exteriérů sídla připomínající jeho předchozí majitele, Jenišky z Újezda, totiž posmrtně reprezentovala nejen samotné příslušníky tohoto rodu, ale také jejich dědice a nositele jeniškovského odkazu, Krakovské z Kolovrat.³²

Vnitřní uspořádání a vybavení zámku Březnice v době kolovratské odpovídalo dobovým standardům v oblasti šlechtického bydlení. Sídlo se vnitřně členilo a jednotlivé části se od sebe odlišovaly svým vybavením, účelem a také tím, jaká společnost do daných prostor mohla vstoupit.³³ Dvoupatrová budova v sobě skýtala společenskou, privátní i provozní složku. Inventarizační komise roku 1853

na zámku zaznamenala více než sto místností, včetně pavlače, skladů či konírny.³⁴

Centrem společenského dění na šlechtických sídlech obecně bývaly rozměrově veliké místnosti, většinou umístěné v prvním nebo druhém patře. Těmto prostorám dominoval velký sál situovaný zpravidla v průčelním křídle zámku, kde se konaly okázalé festivity.³⁵ Zda se na Březnici v 18. a 19. století nacházela prostora, která by svým využíváním, výzdobou i vnitřním vybavením odpovídala hlavnímu sálu, nelze na základě inventáře s přesností určit, neboť označení „*Saal*“ se v něm neobjevuje. Jako hlavní sál s největší pravděpodobností sloužila velká reprezentativní hodovní síň v přízemí rezidence, kde na konci padesátých let 16. století uzavřeli sňatek Ferdinand Tyrolský s Filipínou Welserovou. Nedílnou součástí šlechtických sídel byly také prostorné reprezentativní jídelny, ve kterých urozená společnost pravidelně zasedala k prostřeným tabulím.³⁶ Dochované stavební plány zámku Březnice od stavitele Josefa Chmelíka, nakreslené před rokem 1889, dokládají, že jídelna byla situována ve druhém poschodí zámku.³⁷

³¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze* XI, s. 220.

³² K problematice způsobů uchování šlechtické paměti například Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007; Václav GRUBHOFFER, *Společenský vzpomínek. Historická paměť u Schwarzenberků v 19. století*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), *Útváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice 2011 (= Opera historica 15), s. 323–364.

³³ M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 139.

³⁴ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

³⁵ Václav LEDVINKA, *Funkce venkovských rezidencí a pražských paláců jihočeské šlechty v 16. a 17. století*, in: L. Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle*, s. 168.

³⁶ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 218.

³⁷ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

Na tyto reprezentativní prostory navazovaly již mnohem menší společenské salóny, určené k rokování a zábavám užívané společností. Soukromé obytné apartmány majitele domu tvořilo několik místností (kabinet, ložnice, šatna); nacházely se v odlehlejších prostorách sídla, stranou od společenského ruchu.³⁸ Obdobně na tom byly také pokoje pro hosty, které se vyskytovaly v prvním patře březnické rezidence, pod hodovní síní a společenskými salóny, aby urozené návštěvy nic nerušilo a měly dostatečné soukromí. Přízemí březnického zámku zůstalo vyhrazeno provozním prostorům, jmenovitě kuchyni se spížírnou a kancelářím. Byty služebného personálu a zámeckého kaplana se naopak ve druhé polovině 19. století rozprostíraly v prvním poschodí zámku, poblíž hostinských pokojů.³⁹

Společenské prostory březnické rezidence

Ústředním místem reprezentačních snah a společenského života na březnickém zámku byly takzvané „*Taffelzimmers*“. Inventarizační komise zachytila roku 1853 hned dvě místnosti tohoto označení. Jedna z nich zřejmě sloužila jako velký sál, kde Jan Nepomuk Karel pořádal okázalé

.....

³⁸ Jiří KUBEŠ, *Vývoj obytné jednotky v sídlech vyšší šlechty z českých zemí (1550–1750)*, Svorník 6, 2008, s. 79–90.

³⁹ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁴⁰ ТАМТÉЖ.

⁴¹ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 218; J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury* II/1, s. 231–232.

⁴² E. LUKÁŠOVÁ, *Zámecké interiéry*, s. 170, 242–243.

⁴³ Kolovrat cestoval také do Itálie, Španělska a Palestiny. Patrně při návštěvě Itálie roku 1837 přišel hrabě Jan Nepomuk Karel o své pravé oko, když mu do něj na Vesuvu vlétl kousek sopečného materiálu. Od té doby byl na portrétech vyobrazován s černou páskou přes obličej. P. ROŽMBERSKÝ,

festivity a přijímal významné návštěvy. Interiéru dominoval žlutě lakovaný příborník z jasanového dřeva, zdobený jednoduchou technikou dýhování. Hosté se mohli usadit na křesla s bílými a zelenými pruhy, vyrobená ze stejného – jasanového – dřeva. Sedací nábytek byl rozmístěn podél stěn, neboť stoly, ke kterým by panstvo mohlo usednout, se v místnosti nenacházely.⁴⁰ Zmiňovaný mobiliář nasvědčuje tomu, že zřejmě skutečně šlo o velký sál, jenž sloužil výhradně ke slavnostním a nekaždodenním událostem, zejména pak svatbám, křtinám, pohřebním slavnostem či oslavám masopustu, při nichž se často také tančilo.⁴¹ V takových typech prostor bylo zvykem uspořádat a vybavit interiér potřebným mobiliářem s odpovídajícími doplňky až podle charakteru blížící se události.⁴² Zdi sálu zkrášlovala olejomalba krajiny a veduty tří evropských metropolí – Paříže, Londýna a Drážďan. Protože Jan Nepomuk Karel patřil mezi vášnivé cestovatele, vyobrazení těchto měst pro něj mohla představovat osobní vzpomínku na jejich návštěvu, neboť ve třicátých letech 19. století podnikl, mimo jiné, několik výprav na území tehdejšího Německa, Francie a Anglie.⁴³ Obrazy měly černé orámování, jelikož visely na šňůrkách, lze

předpokládat, že na stěnách místnosti byly napnuté špalíry. O nich se však autor inventárního soupisu výslovně nezmiňuje.

Druhá březnická „*Tafelzimmer*“, jež se podle dochovaných plánů nacházela ve druhém patře zámku, sloužila jako jídelna. V ní se hrabě u prostřených tabule pravidelně scházel s vybranými hosty a členy své domácnosti. Bylo zde umístěno několik stolů, které pokrývaly vlněné koberce a ubrusy, nechyběla ani čalouněná křesla se žlutozelenými pruhy. Talíře, příbory a poháry služebnictvo ukládalo do kredence vyrobeného z bukového dřeva. Jan Nepomuk Karel v těchto prostorách nezapomínal na náležitou sebezprezentaci sebe i svého rodu. Proto si nechal mezi léty 1853–1872 od březenské porcelánky, kterou vlastnila firma Fischer & Mieg, vyrobit jednoduchý bílý jídelní servis, decentně dekorovaný zlatým monogramem JK.⁴⁴ Předmětem reprezentativní výzdoby však nebyly jen talíře, mísy a omáčníky. Podobný monogram zdobil také stříbrné

stojánky na vajíčka či lžičky na hořčici.⁴⁵ Roku 1838 si hrabě dal na zakázku vyrobit pro změnu stříbrný jídelní servis od proslulého vídeňského výrobce stříbrného zboží, firmy Mayerhofer & Klinkosch.⁴⁶ Tuto kolekci, jež čítala devět mís, tři teriny, čtyři omáčníky a téměř pět desítek talířů, měl, na rozdíl od zbylého nádobí, uloženu zvlášť v bílé truhlici.⁴⁷ Zřejmě šlo o slavnostní servis, který se využíval pouze při zvláštních příležitostech.

Interiéry březnické jídelny dále zkrášlovala poměrně bohatá kolekce stolního skla. Víno z vyhlášené francouzské oblasti Bordeaux Jan Nepomuk Karel popíjel z pohárů s pokličkami. Dále vlastnil nádoby na tokajská, rýnská, speciální dezertní vína či šampaňské, soubor doplňovaly likérové skleničky. Neodmyslitelnou součástí stolování a šlechtických zábav bylo také popíjení horkých nápojů, především kávy, čaje a kakaa.⁴⁸ V březnické jídelně proto nechyběl reprezentativní stříbrný čajový servis, který se skládal z konvice, konvičky

.....
Zámek Hradiště, s. 43. Ve Státním oblastním archivu v Praze jsou také uloženy účty z jeho cesty do Drážďan a Perny. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 224, sign. I-252, kart. 36. Velmi cenný pramen představují jeho památníky z absolvovaných cest s poznámkami, které si vedl ve dvacátých a třicátých letech 19. století. TAMTÉŽ, inv. č. 226, sign. I-260, 261, 262, 263, 265, 268, kart. 37.

⁴⁴ Státní zámek Březnice, ev. č. BN 2688; Pavla KALOUSOVÁ, *Kuchyně a stolničení na šlechtických sídlech*, Plzeň 2015, s. 43.

⁴⁵ Inventář se rovněž zmiňuje o několika desítkách ubrusů a ubrousků s vyšitými písmeny, například J. H. z K. Také v tomto případě mohlo jít o další možnou verzi monogramu majitele sídla. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁴⁶ TAMTÉŽ.

⁴⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁸ O tom více Benita Maria Ines WISTER, *Kakao. Vom habsburgischen Hofgetränk zur niederländischen Kolonialware. Der Diffusionsprozess der Schokolade in Mitteleuropa vom 17. bis 19. Jahrhundert vor dem Hintergrund eines konsumspezifischen Kulturtransfers am Beispiel der Steiermark und Westfalens*, Graz 2012 (Disertační práce); Dana MAREŠOVÁ, *Káva, čaj a čokoláda v každodenní kultuře raně novověkých šlechtických sídel v českých zemích*, České Budějovice 2015 (Diplomová práce).

na vodu, tácku, cukřenky, lžičky, dvou skleněných lahví se stříbrnými šroubovacími uzávěry a porcelánového šálku. Kromě tohoto servisu autor inventáře v jídelně zaznamenal několik desítek šálků na kávu a čaj, většinou vyrobených z porcelánu.⁴⁹ Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat svým hostům po celou dobu stolování dopřával pohled na luxusní, často zakázkově vyrobené kolekce nádob, z nichž mnohé zdobily symboly prezentující jeho osobu i celý kolovratský rod. Hrabě touto cestou upozorňoval na svůj vysoký sociální status a demonstroval hloubku vlastní urozenosti.⁵⁰

Jan Nepomuk Karel však nevyužíval hodovní síň pouze ke stolování urozených jedinců, nýbrž i ke společenským hrám. Dominantou interiéru byla totiž v té době mezi šlechtou velmi populární hra – kulečník.⁵¹ Ten se nacházel i v hodovní síni menšího kolovratského záměčku Hradiště u Blovic, kde jej inventarizační komise zaznamenala v roce 1774 a následně ještě

o více než dvacet let později.⁵² Kolovratové si očividně tuto hru velmi oblíbili. Vzhledem k tomu, že jídelny patřily mezi hlavní reprezentační prostory, šlechtici do jejich interiéru zpravidla umísťovali na obdiv své nejcennější mobiliární kusy a dekorace, kterým se tak ze strany urozených hostů mohlo dostat náležitých obdivů. Kulečník Jana Nepomuka Karla v březnické hodovní síni, vyrobený ze vzácného mahagonového dřeva, zdobený zlatými rosetami a doplněný několika tágy a koulemi, měl proto zřejmě za úkol mimo jiné také demonstrovat vysoké společenské postavení a bohatství svého majitele.

Na hodovní síně navazovaly menší pokoje, kam se šlechtici odebírali po skončení hostiny.⁵³ Šlo o salóny, v nichž se hrabě scházel s vybranou urozenou společností ke vzájemným rozpravám a zábavám. Interiéry těchto prostor proto musely odpovídat dobovým nárokům nobility na pohodlí a luxus. Panstvo zde mělo k dispozici komfortní čalouněný sedací

⁴⁹ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140. Někteří šlechtici si dokonce ve svých zahradách pěstovali kávovníky a kávová zrna si následně sami, respektive jejich služebnictvo, pražili. Již roku 1769 zaznamenala inventarizační komise v pražském paláci Krakovských z Kolovrat vedle mnoha nádob využívaných k popíjení kávy také plechové pánve určené k pražení kávových zrn. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 83, sign. I-101, kart. 19. Tyto pánve se nacházely rovněž v kuchyňských prostorách na Březnici. Služebný personál zde měl k dispozici také kafemlýnky, k rozemletí kávových zrn. TAMTÉŽ, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁵⁰ O tom více Václav BŮŽEK, *Paměť v heraldické výzdobě předmětů hmotné kultury šlechtických sídel 16. a 17. století*, in: V. Bůžek – P. Král (edd.), *Paměť urozenosti*, s. 37–57.

⁵¹ Hazardní hry, mezi něž patřil také biliár, však někteří urození jedinci, obzvláště ženského pohlaví, odsuzovali a odmítali je hrát. Mezi takové patřila například Pavlína ze Schwarzenberku (1774–1810), která opovrhovala mužskou i ženskou společností vídeňských salónů, kde kulečník nebo šachy byly na počátku 19. století velice oblíbenou zábavou. Milena LENDEROVÁ, *Tragický bál. Život a smrt Pavlíny ze Schwarzenbergu*, Praha 2004, s. 204–205.

⁵² SOA v Plzni, Pracoviště Klášter u Nepomuka, Velkostatek Hradiště u Blovic, sign. IX 12, nezpracovaný fond.

⁵³ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 232.

mobiiliář. Většinou šlo o soustavu stejnobarevných křesel, kanape a divanu. Barva a vzor čalounění obvykle korespondovaly se závěsy, případně špalíry, aby vše působilo harmonickým dojmem. Díky tomu jednotlivé salóny často nesly pojmenování podle převládající barvy interiéru, například „*Blauez Zimmer, Gelbez Zimmer, grün spallierte Kafé Zimmer*“.⁵⁴ Sedací nábytek doplňovaly malé stolky pokryté vzorovanými vlněnými koberečky a ubrusy, u nichž si Jan Nepomuk Karel mohl se svými hosty vychutnat šálek oblíbeného nápoje a cukrovinky.⁵⁵

Interiéry společenských salónů dále vyplňovaly nejrůznější prosklené vitríny a skříňky, do kterých šlechtici nechávali umístit vzácné nádoby a jiné dekorativní předměty. Prostory salónků březnického zámku zkrášlovaly četné mramorové číše a porcelánové mísy. Nechyběla zde ani zrcadla v pozlacených nebo mahagonových rámech. Příjemnější a útulnější atmosféru

navozovaly voskové svíce, jež rovněž mohly tvořit velice reprezentativní složku v interiéru, zvláště pokud stály v technicky propracovaných a luxusně zdobených svícnech nebo se nacházely v zavěšených pozlacených lustrech.⁵⁶ Služebnictvo přivolával hrabě za pomoci zvonků, které rovněž bývaly předmětem okázalé výzdoby. Například ve velkém společenském salónku se nacházel porcelánový zvoněk s vyobrazenou postavou Čiňana. Právě motivy postav z orientálních zemí byly v té době v evropském prostředí velice oblíbené a žádané.⁵⁷ Podobné orientální motivy a východoasijské výrobky, zvláště pak porcelán, postupně pronikaly do šlechtických interiérů již od 17. století a jejich obliba vzrostla natolik, že v 18. věku začali evropští výrobci napodobovat umění asijských řemeslníků. Výrobky s orientální výzdobou se tak staly nejen pro šlechtice mnohem dostupnější.⁵⁸ Čínské motivy se rovněž hojně využívaly také v oblasti

⁵⁴ O tom více ANNA FIŠEROVÁ, *Rezidence Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského v Hrobech na přelomu 18. a 19. století ve světle dochovaných inventářů*, České Budějovice 2015, s. 31 (Bakalářská práce).

⁵⁵ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140. V období empiru a biedermeieru se preferovaly lakované kulaté stolky zdobené technikou dýchování, které stály na jedné noze; v dolní části se rozšiřovaly v trojúhelníkový podstavec (*Kanapeetisch mit Lerchenbaum furniert, blaue politirt, mit runder Blatt, 3 Füssen auf 1 Fußtritt*). Petr BRUNEČKÝ, *Historický vývoj nábytku*, Brno 2000, s. 109–119.

⁵⁶ Například hrabě Josef Maria Krakovský z Kolovrat, otec Jana Nepomuka Karla, si roku 1794 nechal v Praze zhotovit stříbrný svícen (*Schirmleuchter*), za který zaplatil 56 zlatých a 13 $\frac{1}{8}$ krejcarů, o čemž svědčí dochovaná kvittance. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 96, sign. I-115, kart. 21.

⁵⁷ Například v Jaroměřích nad Rokytou lze spatřit několik flakónů na parfémy ve tvaru sedících Turků nebo Čiňanů z první poloviny 19. století. Ludmila DUŠKOVÁ, *Osobní hygiena na šlechtických sídlech*, Brno 2003, s. 30–31.

⁵⁸ Někteří šlechtici tyto exotické předměty umísťovali do zvláštních místností, indiánských kabinetů. Tyto prostory nesloužily ke studiu, jako tomu bylo v raném novověku u kunstkómor, ale spíše jako reprezentativní části sídla, v nichž se konaly sešlosti urozené společnosti. Rostislav SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr Jana Adama Qwestenberka v Jaroměřích nad Rokytou v první polovině 18. století*, České Budějovice 2001, s. 50–51 (Diplomová práce).

nábytkářství. Salónu březnického zámku, jenž je v současné době zařízen výhradně empírovým mobiliářem a doplňky, vévodí švédské stojací skříňové hodiny z počátku 19. století s asijskou výzdobou, takzvanou chinoiserií.⁵⁹

Neomyslitelnou součástí březnických společenských salónek tvořily nejrůznější kuřácké potřeby a jiné příslušenství, především porcelánové popelníky či nepostradatelná plivátka, nasvědčující tomu, že Jan Nepomuk Karel patřil mezi vášnivé milovníky tabáku. Jeho kouření se v Evropě rozšířilo na přelomu 16. a 17. století.⁶⁰ V šlechtických interiérech se hojně vykytovaly honosně zdobené fajfky vyrobené z nákladných materiálů, zejména stříbra, porcelánu, fajánsu a vzácných nerostů. Šlechtici je ukládali se do speciálních stolků, nebo je stavěli na obdiv za pomoci zvláštních stojanů. V 19. věku však urozená společnost začala upřednostňovat doutníky a především cigarety, kterým holdoval i Jan Nepomuk Karel. Na jejich přední stranu si nasazoval porcelánové špičky tak, aby se ústy nedotýkal samotné cigarety. Již

ubalené cigarety si ukládal do zvláštních krabiček nebo je pokládal na zvláštní bílé mramorové tácky. Naopak tabák nosil v kožených pouzdrech.⁶¹

Přestože inventář dokládá, že hrabě preferoval cigarety, které inventarizační komise zaznamenala ve většině společenských i soukromých pokojů, ve vybraných společenských salónech se objevovaly také kolekce dýmek. Ty byly díky svému nákladnému zpracování rovněž reprezentativní záležitostí a přinejmenším sloužily jako okázalá dekorace. Jan Nepomuk Karel vlastnil například deset dýmek vyrobených z takzvané mořské pěny (hořečnatého minerálu), zdobené stříbrným lemováním. Autor inventárního soupisu také zaznamenal dvě „türkische Pfeifeköpfe“. Zda tyto dýmky pocházely přímo z oblasti Malé Asie, nebo na sobě měly pouze turecký motiv, nelze na základě stručného zápisu určit. Nicméně na březnickém zámku se nacházelo několik dalších předmětů označených jako turecké.⁶² Dokládají tak, že pohled na tureckou kulturu, která v 16. a 17. století budila u evropské společnosti spíše hrůzu a opovržení, se již

⁵⁹ Státní zámek Březnice, ev. č. BN 2801 (skříňové stojací hodiny – chinoiserie, Švédsko 1805). K této problematice více Martin WOESLER, *Zwischen Exotismus, Sinozentrismus und Chinoiserie, Europäerrie*, Bochum 2006³.

⁶⁰ Alena KŘÍŽOVÁ, *Pánský salon na šlechtickém sídle. Ušlechtilé záliby a neřestné zábavy aristokratů*, Brno 2010, s. 39.

⁶¹ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140. Zajímavé postřehy o kuřáckých zvyklostech a potřebách nobility v polovině 19. století představil ve svých esejích Bedřich ze Schwarzenberku. Srov. Friedrich SCHWARZENBERG, *Ante-diluvianische Fidibus-Schnitzel von 1842 bis 1847. Erstes Fascikel*, Wien, s. d., s. 9–17.

⁶² Šlo například o předmět popsany jako „türkische Musik (Sikorisch) mit 24 bleiernem Rfeizen, im weichen Kasten“, zřejmě nějaký hudební nástroj. Mezi divadelními kostýmy byly uloženy také turecké turbany, které dokládají, že divadelní představení konaná na březnickém zámku se zřejmě tematicky dotýkala také blízkého Orientu. TAMTĚŽ.

dávno změnil.⁶³ Maloasijské výrobky a turecké motivy se v průběhu 18. století začaly stávat zajímavostí, zdrojem inspirace a běžnou součástí šlechtických příbytků.⁶⁴ Ani březnické sídlo Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat nebylo v tomto ohledu výjimkou.

Ve vybavení a výzdobě společenských salónů březnické rezidence se zrcadlilo nejen sociální postavení hraběte, nýbrž i jeho zájmy a kulturní rozhled. Například v salóňku, jemuž dominoval krb (*Kamiin Zimmer*), viselo schéma označené jako „*Tableau comparatif de la superficie population totale et pop. par m.*“ z roku 1833, jehož autorem byl francouzský kartograf Constant Desjardins (1787–1876).⁶⁵ Šlo o srovnávací tabulku všech tehdejších států, která znázorňovala rozlohu, celkový počet obyvatel a zalidněnost na kilometr čtvereční každé země.⁶⁶ Protože autor schéma vytvořil až ve třicátých letech 19. století, je zřejmé, že si ho pořídil buď

sám Jan Nepomuk Karel, nebo jej získal darem. Dokládá však jeho skutečný zájem o poznávání cizích zemí. O tom svědčí také cestovatelské výpravy, které hrabě ve dvacátých a třicátých letech pravidelně podnikal. Snad právě z nich si přivezl drobné dekorace, které zkrášlovaly prostor březnických salónů. Šlo například o mramorové pyramidy, nebo pískovcovou repliku náhrobního kamene člena slavného římského patricijského rodu Corneliů, umístěnou na černé mramorové desce.⁶⁷ Podobné artefakty a jiné suvenýry, jež si Jan Nepomuk Karel ze svých putování přivážel, vypovídají o jeho úrovni vzdělání a získaných znalostech v oblasti dějin a cizích kultur.

V prostorách společenských salónů březnické rezidence visely také portréty příbuzných Jana Nepomuka Karla. Inventarizační komise však v roce 1853 obrazy tematicky nepopisovala a jednotlivé náměty uvedla jen v několika případech.

⁶³ O vnímání Turka v českém prostředí v období raného novověku například Tomáš RATAJ, *České země ve stínu půlměsíce. Obraz Turka v rané novověké literatuře českých zemí*, Praha 2002.

⁶⁴ Za změnou vnímání všeho tureckého stála porážka Turků u Vídně v roce 1683. V následujících desetiletích, kdy již nehrozilo nebezpečí ze strany tohoto odvěkého nepřítele křesťanů, postupně sílila poptávka středoevropské společnosti nejen po tureckých předmětech. Žádané se staly nejružnější exotické kuriozity, často také indiánské či japonské provenience. O tom Vítězslav PRCHAL, *Obraz křesťanského rytíře? Turcika ve šlechtických zbrojnicích raného novověku*, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 123–136. O pronikání americké kultury do středoevropského prostředí v 17. a 18. století blíže Friedrich POLLEROS – Andrea SOMMER-MATHIS, *Federschmuck und Kaiserkrone. Das barocke Amerikabild in den habsburgischen Ländern*, Wien 1992.

⁶⁵ Constant Desjardins byl uznávaný francouzský kartograf 19. století, který během svého působení sestavil celou řadu vícejazyčných a monolingvistických map. Působil ve Francii, Bavorsku, Uhersku i Srbsku. O něm více James KROKAR, *Constant Desjardins. Peripatetic Cartographer*, *Imago Mundi. The international Journal for the History of Cartography* 67, 2015, č. 1, s. 33–57.

⁶⁶ [Http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53093616d.item](http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53093616d.item); odkaz funkční k 06. 04. 2018.

⁶⁷ Pravděpodobně šlo o náhrobní kámen římského státníka, který se celým jménem nazýval Publius Cornelius Scipio Nasica Corculum. V inventáři je jeho jméno uvedeno pouze pod zkratkou „*Cornel. CN. F. Scip*“. SOA v Praze, Velkostatek Břežnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

Zmínila se pouze o podobiznách šlechtičen, které byly srdci Jana Nepomuka Karla nejbližší. Hrabě v interiérech vidal portrét své sestry Antonie, matky Walburgy Morzinové i nevlastní matky Arnoštky Šlikové. Nicméně většina portrétů příslušníků rodu Kolovratů byla soustředěna v jiné reprezentativní prostře březnického zámku. Inventář z roku 1853 uvádí v místnosti označené jako „*Ahnensaal*“ osmdesát osm portrétů různých osob. Olejomalby ohraničovaly kulaté pozlacené, černě lakované nebo hnědě dřevěné rámy.⁶⁸ Je známo, že jejich majitel se velice zajímal o historii svého rodu a snažil se o povznesení a důstojnou reprezentaci sídel, která po předcích zdědil. Proto nechal pro březnický zámek vyhotovit mnoho kopií obrazů, jež připomínaly přední osobnosti kolovratského rodu.⁶⁹ Hrabě rovněž ve čtyřicátých letech 19. století objednal vymalování kopie obrazu Založení kláštera v Ročově, která odkazovala na prvopočátky Kolovratů sahající až do poloviny 14. století.⁷⁰ Zachování rodové prestiže, která

se úzce pojila s imperativem starobylosti, bylo prioritou pro nobilitu nejen v období raného novověku, nýbrž také v 19. a 20. století.⁷¹

Inventarizační komise v březnické portrétní galerii dále zaznamenala vyobrazení rodiny Františka Jeníška z Újezda v černém lesklém rámu.⁷² Mohlo jít o velký skupinový rodinný portrét Jeníšků, který se na zdejším zámku nachází dodnes. Ve středu vyobrazení stojí poslední příslušník rodu Jan Josef Jeníšek z Újezda se svou třetí manželkou Kateřinou Rosou Bratislavovou z Mitrovic a osmi dětmi. František Jeníšek z Újezda je zde vymalován jako dospívající chlapec v objetí svého otce Jana Josefa. Krakovští z Kolovrat obrazy Jeníšků na zámku zřejmě ponechávali z úcty jako připomínku na předchozí majitele březnického sídla a jako oslavu tohoto již vymřelého šlechtického rodu. Navíc heraldická výzdoba, stejně jako předměty a obrazy připomínající příslušníky rodu Jeníšků, svým způsobem reprezentovaly i kolovratské pány, neboť v 18. století došlo ke spojení erbů těchto

.....
⁶⁸ TAMTÉŽ.

⁶⁹ Naděžda KUBŮ, *Zámek a město Březnice*, Historický obzor 4, 1993, s. 179–180.

⁷⁰ V popředí výjevu se nachází zakladatel kláštera Albrecht z Kolovrat (1347–1391) s manželkou Annou ze Seebergu a čtyři syny. Vyobrazení doprovází nápis: „AN: MCCC – KOLOWRATIANA CONVENTUS ROTSCHOVIENSIS AUGUSTINI FUNDATIO – LXXII“. V. BORŮVKA, *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 4–5.

⁷¹ O tom více Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*, Praha 2007; Zdeněk BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost. Orličti Schwarzenbergové a šlechtická společnost v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005 (= *Monographia historica* 5). Úctu k rodové tradici a určité závazky vůči činům slavných předků dokonale vystihuje věta, kterou roku 1874 napsal svému otci patnáctiletý Karel IV. ze Schwarzenberku: „*Předek náš, jehož jménem též já se honosím, oslovil mi vzor života šlechtického, dle kterého se po celý život svůj řídití bci.*“ TAMTÉŽ, s. 41.

⁷² SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

rodů a Kolovratové přijali jeniškovský přídomek z Újezda, jak již bylo uvedeno výše.

Další soubory blíže nepopsaných portrétů zdobily také stěny arkádové pavlače a vybraných chodeb březnického zámku. Kromě nich však mohli urození jedinci v těchto prostorách obdivovat rozsáhlé kolekce loveckých trofejí. Autor inventárního soupisu zde zaznamenal několik desítek dřevěných hlav s jeleními parohy.⁷³ Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat jejich prostřednictvím poukazoval na své mimořádné střelecké dovednosti, jimiž disponoval, a vybraným hostům je také předváděl při nejrůznějších střeleckých kláních a honech, které v okolí březnického zámku pravidelně pořádal.⁷⁴ Naneštěstí o tom, kdy a kým byla zvěř skolena, dochovaný inventář mlčí. Trofeje však jasně dokazují, že březnická rezidence byla skutečně úzce spjata s konáním festivů tohoto typu.

O tom, že hrabě miloval lov a především střelné zbraně, svědčí také další reprezentativní místnost jeho sídla,

takzvaná „*Rüstkammer*“.⁷⁵ V jejím vybavení se zrcadlí sběratelská vášeň Jana Nepomuka Karla, který se pyšnil poměrně rozsáhlou sbírkou nejrůznějších zbraní. Tě dominovala kolekce téměř šesti desítek různých typů pušek, přičemž jedna z nich měla bajonet. K dispozici měl také přes třicet kožených brašen na patrony. Sbírku dále obohacovaly sečné a bodné zbraně, jako například jatagany s rukověťmi z jeleního paroží, pozlacené partyzány a kopí. Nacházely se zde i starší rekvizity, mezi něž patřila plechová zbroj a brnění.⁷⁶ Autor inventáře zaznamenal také dva prapory s vyobrazenými císařskými orlicemi, jež dokonale demonstrovaly rodové heslo Kolovratů *Věrně a stále – Pro fidelitate*.⁷⁷ Zřejmě nejvýraznějším prvkem březnické zbrojnice byl soubor několika kanonů, děl a mozdířů.⁷⁸ Některé z nich hraběti připomínaly osobnost jeho strýce Jana Karla Krakovského z Kolovrat (1748–1816), jenž byl císařským polním maršálem, dvorským válečným radou a velícím generálem v Čechách. Rovněž se účastnil koaličních válek proti

.....
⁷³ TAMTĚŽ.

⁷⁴ Jednou z nejvýznamnějších událostí byly pro šlechtice podzimní hony. Ty mohly sloužit pouze jako prostá zábava, ale také jako místo k politickým a hospodářským jednáním. Z. BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost*, s. 120.

⁷⁵ K problematice zbrojnic na šlechtickém sídle více Vítězslav PRCHAL, *Společenstvo hrdinů. Válka a reprezentační strategie českomoravské aristokracie 1550–1750*, Praha 2015.

⁷⁶ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁷⁷ První prapor měl na sobě navíc vyobrazenou podobiznu Matky Boží a druhý zdobila iniciála C. VI. Patrně šlo o monogram císaře Karla VI., s jehož souhlasem získal Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat (1678–1738) rozsáhlý majetek a erb po Jenišcích z Újezda. N. KUBŮ, *Zámek a město Březnice*, s. 179.

⁷⁸ Dva kanony ve zbrojnici měly na sobě vyobrazený blíže nepopsaný erb a každý z nich doplňovaly letopočty – 1566 a 1567. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

revoluční Francii a stal se vlastníkem dělostřeleckého pluku.⁷⁹

Jan Nepomuk Karel svůj život nezasvětil vojenské kariéře, bývá vnímán spíše jako šlechtic intelektuál. Nicméně rozsáhlá sbírka zbraní demonstrovala nejen jeho vysoký sociální status, ale i skutečnost, že pocházel z rodu, jehož příslušníci prolévají vlastní krev na evropských bojištích, stejně jako spříznění Jeniškové z Újezda.⁸⁰ Hrabě skrze svou zbrojnici uchovával paměť na vojenské zásluhy svých předků a předchozích majitelů březnické rezidence. Sám se mohl stylizovat do role dobrodince, ochránce chudých a utlačovaných, jak se to od členů Suverénního řádu maltézských rytířů očekávalo.⁸¹ V první řadě však

bojoval za prosazení českých obrozenec-
kých myšlenek a vlasteneckých snah, což dokládá i role, kterou sehrál během bouřlivého revolučního roku 1848.⁸² V tomto ohledu se lišil od svého současníka, knížete Bedřicha ze Schwarzenbergu, jenž se nazýval „posledním lancknechtem“, a revoluci, jakožto zapřísašlý legitimista a konzervativce, posuzoval velmi přísně a nazval ji potopou.⁸³ Na druhou stranu oba šlechtice spojoval jejich romantický pohled na svět a životní styl ovlivněný historismem.⁸⁴ Zachování paměti na vojenské zásluhy slavných předků bylo pro konzervativní i liberálnější smýšlející urozené jedince důležitým prostředkem reprezentace jejich rodu. Březnická zbrojnice, stejně jako

⁷⁹ O něm Ignaz CORNOVA, *Johann Karls Grafen Krakowsky von Kolowrat*, Prag 1818; Antonio SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k.k. Generale*, München 2006, s. 51.

⁸⁰ Například František Jenišek z Újezda, syn posledního žijícího člena tohoto rodu – Jana Josefa Jeniška z Újezda, v dospělém věku sloužil u císařského vojska. Při obléhání Karlovy Vary padl do tureckého zajetí, ze kterého však byl po zaplacení výkupného propuštěn. Své opovržení Turky a všim tureckým vtělil do podoby plivátek ve tvaru tureckých turbanů, jež si nechal na objednávku zhotovit a která se na zámku Březnice zachovala dodnes. N. KUBŮ, *Zámek a město Březnice*, s. 180.

⁸¹ Hlavním účelem Suverénního řádu maltézských rytířů bylo původně ošetřování nemocných, podpora chudých a především hájení křesťanských zásad. Augustin Česlav LUDIKAR, *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*, Klatovy 1878, s. 288.

⁸² Jana Nepomuka Karla lze označit za šlechtice, jenž skutečně bojoval za národnostní práva; byl věrným stoupencem národního programu. 30. dubna 1848 se na Březnici shromáždilo 44 jezdců a přes 190 pěších z okolních obcí, aby hraběti zdůraznili svou oddanost. Jan Nepomuk Karel při této příležitosti pronesl: „*Všemožně se vynasnažím, aby českoslovanská naše národnost, tak dlouho utlačovaná, zase vzkvétala a vyrostla v kmen mocný. Neboť, věřte mi, toliko když svorně se sjednotíme v stínu jména naší národnosti, smíme si dělati naději, že se dočkáme pravého blaha*“. SOA v Třeboni, Zemědělsko-lesnický archiv Třeboň. Sbírká novinových a časopiseckých výstřížků, kart. 1. O roli liberální i konzervativní šlechty během revoluce 1848 v Čechách více Ralph MELVILLE, *Adel und Revolution in Böhmen. Strukturwandel von Herrschaft und Gesellschaft in Österreich um die Mitte des 19. Jahrhunderts*, Mainz 1998.

⁸³ O něm více Zdeněk BEZECNÝ, *Die Welt in den Augen des letzten Landsknechts Friedrich zu Schwarzenberg (1799–1870) und seine geistigen Nachfabrer*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (edd.), *Sozial-reformatorisches Denken in den böhmischen Ländern 1848–1914. Akteure, Ideen, Realität*, München 2009, s. 53–64.

⁸⁴ O tom více Jindřich VYBÍRAL, *Století dědiců a zakladatelů. Architektura jižních Čech období historismu*, Praha 1999.

zámecká obrazárna, představovaly jakýsi muzeální prostor, jenž poukazoval na tradiční hodnoty a životní styl nobility. Janu Nepomuku Karlovi napomáhal vytvářet obraz starobylosti a urozenosti kolovratského rodu v době, kdy šlechta ztrácela ve společnosti své privilegované postavení.

Privátní prostory Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat

Nedílnou součástí březnického sídla tvořily soukromé pokoje šlechtičce, které představovaly prostředek ryze osobní reprezentace majitele rezidence, neboť přístup do nich měl jen početně omezený okruh osob. Jan Nepomuk Karel si tyto prostory vybavil podle vlastních představ a potřeb. Proto se v nich ještě mnohem více odrážel jeho osobní vkus, záliby i každodenní návyky. Přesto však muselo přítomné vybavení odpovídat dobovým nárokům nobility na pohodlí a luxus.

Nepostradatelným privátním prostorem v rámci šlechtického sídla byla pracovna, do níž si hrabě bez jakýchkoliv oficiálních zval vybrané hosty k soukromým rozhovorům i pracovním jednáním. Při vyřizování úřední i soukromé korespondence usedal k lakovanému psacímu stolu vyrobeného z modřínového dřeva. Pracovní plochu zkrášlovala porcelánová,

zlatem zdobená pera, pravítka ze slonoviny a mramorová těžítka. Nechyběly zde ani běžné kancelářské potřeby, jako například nůžky na papír nebo dopisní nůž.⁸⁵ Pracovna však šlechtici nesloužila pouze k vyřizování pracovních záležitostí, byla také místem relaxace a rozjímání. Hrabě si mohl odpočinout v podélném křesle s dlouhou lehací plochou a válcovitým polštářem (*Ruhebett*).⁸⁶ Volné chvíle zřejmě rád trávil četbou, a proto zde měl k dispozici čtecí stůl a pult. Nicméně jaký literární žánr Jan Nepomuk Karel preferoval, nelze na základě zápisů v inventáři zjistit. Komise totiž inventarizaci knižních titulů zcela vynechala, a to i v prostorách bibliotéky.⁸⁷ Jiné doplňky v pracovně, jako například globus, opět upozorňují na cestovatelského ducha Jana Nepomuka Karla. Hrabě si zde také vystavil zdobené nádoby na čaj. Šlo o mahagonovou dózu s měděnými sponami a dvě broušené skleněné láhve. Jelikož žádné jiné nádoby určené k servírování jakéhokoliv horkého nápoje se v pokoji nevyskytovaly, pravděpodobně šlo o další suvenýry z nějaké jeho zahraniční cesty.⁸⁸

Ve svém soukromém apartmánu, daleko od společenských salónů a rušných zábav, mohl hrabě odložit strojené pózy urozence včetně reprezentativního šatstva a chovat

⁸⁵ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁸⁶ Radim VONDRÁČEK (ed.), *Biedermeier. Umění a kultura v českých zemích 1814–1848*, Praha 2010, s. 85.

⁸⁷ Pořádit seznam knižních titulů na Březnici však neopomenuli při inventarizaci zámku v roce 1774, po smrti tehdejšího majitele hraběte Jana Nepomuka Josefa Krakovského z Kolovrat. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 851, sign. IX-34, kart. 139.

⁸⁸ Tuto skutečnost dokládají i jeho cestovní účty, v nichž se položky o zakoupeném čaji objevovaly. Ve státním oblastním archivu v Praze jsou uloženy účty z jeho cesty do Drážďan a Perny, včetně celního poplatku za dovezený čaj. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 224, sign. I-252, kart. 36.

se přirozeně. Byty majitelů zámeckých sídel byly intimním místem, kde šlechtici v okruhu své rodiny a nejbližších přátel plně projevovali své city a utužovali vzájemné vztahy. Tento životní styl a zároveň také umělecký směr lze označit jako sentimentalismus.⁸⁹ Apartmán Jana Nepomuka Karla tvořilo několik pokojů, které nebyly určeny k reprezentaci navenek. Jejich vybavení mělo spíše praktický ráz. Největší z nich vnitřním zařízením připomínal společenský salón a plnil funkci soukromé přijímací prostory, kde se šlechtici obvykle obklopovali předměty ze svých osobních sbírek a vzácnými rodinnými klenoty.⁹⁰ Hrabě měl v této místnosti umístěnou knihovni skříň, almaru, stoly na odkládání věcí a pohodlný čalouněný sedací mobiliář. Součástí interiéru byly jeho vycházkové hole, cestovní taška a čtورا, které zřejmě využíval při svých cestách do zahraničí nebo pěších výletech po okolí. Při vycházkách se svým psem či psy používal zvláštní bičíky; pokud se však rozhodl pro vyjížďku

na koni, sáhl po bičiku jezdeckém (*Reitgerete*). V místnosti se nacházel také oštěp se železným hrotem a rukojetí, zřejmě vzácný kus sloužící jako dekorace.⁹¹

Na stěnách pokoje visel kalendář a mědirytina Mistra Jana Husa. Ta s největší pravděpodobností symbolizovala vlastenecké cítění Jana Nepomuka Karla. Hrabě se totiž řadil mezi aktivní podporovatele národního obrození, které na tuto klíčovou osobnost české reformace nahlíželo jako na liberálního bojovníka za náboženskou svobodu a národnostní práva. Ostatně oslava husitského hnutí byla v jeho době obecně přijímanou součástí zemsky pojímaného vlastenectví.⁹² Zájem o tuto dějinnou epochu byl dán atmosférou romantického historismu, který obracel svou pozornost do středověku a nechal se inspirovat dramatickými událostmi a pozoruhodnými osudy, jichž husitství nabízelo celou plejádu.⁹³ Jan Nepomuk Karel se řadil nejen k zemským patriotům, měl však blízko také k jazykově vymezenému

⁸⁹ Ivo CERMAN, *Šlechtická kultura v 18. století. Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011, s. 219–220. Sentimentální člověk projevovat své city také v soukromé korespondenci. Týž, *Empfindsame Briefe. Familienkorrespondenz der Adelligen im Ausgang des 18. Jahrhunderts*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526–1740)*, České Budějovice 2006 (= Opera historica 11), s. 283–301.

⁹⁰ J. KUBEŠ, *Vývoj obytné jednotky*, s. 84–85.

⁹¹ SOA v Praze, Vělkostatek Břežnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

⁹² Řada českých šlechticů byla nespokojena s vídeňským absolutismem a centralismem, proto sympatizovala s husitským hnutím, jež se postavilo proti stávajícímu řádu ve snaze o nápravu skutečné nebo domnělé křivdy. Mezi takové patřil i konzervativní kníže Bedřich ze Schwarzenberku (1799–1870), který s velkou oblibou nosil při svých procházkách po Praze policejné zakázanou hůl s vyřezávanou hlavou Jana Žižky z Trocnova. Karel SCHWARZENBERG (ed.), *Bedřich Schwarzenberg, Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Fragmenty vybrané z jeho Předpotopních ústřížků fidibusů, Ustřížků fidibusů po potopě, Cestovní knihy, Papírů vysloužilého Lancknechta, Vzpomínky na Alžír, Cesty na východ, Loveckých výletů a rukopisných poznámek*, Praha 1934, s. 8.

⁹³ Petr ČORNEJ, *Jan Hus v proměnách šesti století*, Studia theologica 17, 2015, č. 4, s. 19–35, zde s. 25.

nacionalismu.⁹⁴ Nebránil se užívání českého jazyka, naopak. Patřil k jeho milovníkům, obhájčům a propagátorům, což se zrcadlí i v dochované korespondenci hraběte s klíčovými osobnostmi národního obrození.⁹⁵

Další důležitou část obytného apartmánu urozeného jedince představovala ložnice, zcela privátní prostor nepřístupný návštěvníkům, a to i v případě příbuzných.⁹⁶ Místnosti dominovala postel, jejíž vybavenost a estetická úroveň zpracování byla výrazem majetnosti, kulturní vyspělosti a sociálního postavení.⁹⁷ Lůžko Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat bylo moderní a minimalistické, bez baldachýnu, vyrobené z javorového dřeva a zdobené technikou dýhování. S postelí ladil noční stolek s dvířky a šuplíkem k ukládání intimních věcí. Prostor dále vyplňoval obyčejný i psací stůl, polstrovaná

křesla, skříň a uzamykatelné mahagonové skříňky na cennosti. Na podlaze ležely koberce, stěny zkrášlovaly obrazy.

Hrabě v prostorách své ložnice nejen spával, ale také uskutečňoval základní hygienické návyky a potřeby. Vnější vizáž totiž tvořila nedílnou součást jeho sebe-prezentace. Upravené vlasy, čistý chrup, svěží dech a příjemná vůně představovaly pro Jana Nepomuka Karla samozřejmost. V jeho ložnici se proto nacházela celá řada hygienických a kosmetických potřeb, které při péči o svůj zevnějšek pravidelně využíval. Přítomné předměty byly vyrobené ze vzácných materiálů a patřičně zdobené.⁹⁸ Jeho toaletní stolek, doplněný zrcadlem, zkrášlovala lesklá stříbrná nádoba s jakousi, zřejmě bylinnou tekutinou, využívanou k vyplachování ústní dutiny. Na stolku stávaly skleněné dózy se stříbrným orámováním, do nichž šlechtic

⁹⁴ O tom více Jiří KOŘALKA, *Co je národ?*, Praha 1969.

⁹⁵ Například Františku Ladislavu Čelakovskému 6. února 1836 hrabě napsal: „*Wždy zagisté bráwám ten neyupřjmnějšj podjl na wšem, což se koli týká našj milé a drabé wlasti a matersko gazyka našeho, gemuž bych přál starau geho wážnost a sláwu, gesto býwal pokladem a chlaubau předků našjch, a nynj gest to gediné, což nám z našj národnosti zůstalo, a což nás geště – díky Bohu! – Čechy činj...*“ L. FÜRST, *Hanuš z Kolovrat*, s. 98–99. Jan Nepomuk Karel patřil k menšině české šlechty, která se hlásila k český mluvícímu národu. Nicméně pro většinu urozených jedinců byla představa, že by užívali stejného jazyka jako prostý lid, zcela nepřijatelná, o čemž svědčí jejich naprostá prezíravost k Matici české. Miroslav HROCH, *Na prahu národní existence. Touha a skutečnost*, Praha 1999, s. 254–255. Cíle feudálního zemského patriotismu sledoval také již výše zmíněný kníže Bedřich I. ze Schwarzenberku, nicméně v jeho pozůstatosti bychom hledali češtinu marně. Minimálně v psaném projevu používal výhradně němčinu, případně francouzštinu. K tomu viz J. HANESCH, *Rodinný archiv Schwarzenbergů*, s. 214–279.

⁹⁶ Do ložnice mělo přístup pouze panstvem přivolané služebnictvo, případně lékař. J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 324.

⁹⁷ Lydia SOUKUPOVÁ, *Lůžko a postel. Pokus o sémioticko-funkční analýzu*, in: Zdeněk Beneš – Eduard Maur – Jaroslav Pánek (ed.), *Pocta Josefu Petráňovi*. Sborník prací z českých dějin k 60. narozeninám prof. dr. Josefa Petráně, Praha 1991, s. 113–136.

⁹⁸ K osobní hygieně urozených jedinců L. DUFKOVÁ, *Osobní hygiena*.

vkládá mýdlo a zubní kartáčky.⁹⁹ Nádoby zdobila iniciála K s korunkou, kterou autor při vyhotovování inventárního soupisu dokonce názorně zakreslil.¹⁰⁰ Písmeno s korunkou ve zkrácené formě očividně odkazovalo na rod, z něhož pocházel stávající majitel sídla, Krakovské z Kolovrat. Toaletní stolky v ložnicích zámeckých sídel vedle toho zkrášlovaly broušené skleněné nádoby na parfémy, které používaly nejen dámy, nýbrž i pánové. Vůně se v průběhu 18. století staly běžnou součástí rituálu tělesné hygieny urozených vrstev.¹⁰¹ Víko jednoho z flakónů, jenž se nacházel v ložnici Jana Nepomuka Karla, opět zdobilo písmeno K. Zřejmě šlo o celou kolekci toaletních potřeb, kterou si hrabě nechal vyrobit a vyzdobit na zakázku. Vyobrazená iniciála svědčí o tom, že i v intimních prostorech měli šlechtici potřebu si neustále připomínat hloubku vlastní urozenosti a prostředkem jejich sebe prezentace se stávaly běžně používané předměty.

Hrabě, stejně jako většina urozených pánů 19. století, věnoval náležitou

pozornost péči o svou tvář a údržbě vousů.¹⁰² Po většinu svého života nosil v té době velmi módní knír a hladce oholené tváře. V jeho ložnici proto nechyběly různé břitvy a další potřeby používané při holení. K úpravě vlasů mu sloužily husté kartáče a užší hřebeny. Nehty si zastříhával malými nůžkami, které si ukládal do koženého pouzdra. K čištění uší využíval zvláštní ocelovou lžičku (*Ohrschnalzlöffel*). Autor inventárního soupisu v této prostora zaznamenal i další specifické předměty, například jakousi ostrou pomůcku určenou k odstraňování kuřích ok (*Hühneraugeschnidmesser mit 4 Klängen*).¹⁰³ Také zde nechyběl bílý porcelánový nočník zdobený modrými kvítky. Nádoba se vkládala do dřevěné židle, jež měla místo sedáku otvor vyhrazený pro toaletní mísu. Okraje bývaly polstrované a potažené kůží, což zajišťovalo maximální pohodlí. K mytí rukou sloužila plechová mísa spolu s plátěnými ručníky.¹⁰⁴ Toalety se však nenacházely pouze v privátních prostorech. Panstvo je využívalo také ve společenských salónech

⁹⁹ Zubní kartáček údajně vynalezli Číňané na počátku 16. století. Do Evropy se dostal až o 200 let později, ovšem širokou společnost příliš neoslovil. Pravidelné čištění chrupu se začalo stávat každodenní rituální záležitostí až ve 20. století. Zubní pasta, jak ji známe dnes, se v polovině 19. věku ještě nevyráběla. Urozensi dbající o hygienu ústní dutiny využívali prášek z páleného lipového nebo jiného měkkého dřeva, z plavené křídly a benzoe. Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Hana DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti „dloubého“ 19. století I. Dějiny hmotné kultury*, Pardubice 2001, s. 92.

¹⁰⁰ SOA v Praze, Velkostatek Břežnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

¹⁰¹ V 18. století se začalo upouštět od parfémů živočišného původu a preferovaly se rostlinné vůně. Nejoblíbenější se stala růžová voda, k níž se posléze přidala fialková, levandulová, rozmarýnová vůně a vůně tymiánu. V druhé polovině 18. věku se do módy dostaly ostrovní voňavky rostlinného původu, které do škály rostlinných esencí přinesly nové exotické prvky. Alain CORBIN, *Narcis a miazma. Pach a společenské představy 18. a 19. století*, Praha 2004, s. 77–78.

¹⁰² Ludmila KYBALOVÁ, *Od empíru k druhému rokoku*, Praha 2004, s. 153.

¹⁰³ SOA v Praze, Velkostatek Břežnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

¹⁰⁴ TAMTÉŽ.

a v těsném sousedství hodovní síně březnického zámku. Přítomnost a především četnost toaletních předmětů a diferenciacie hygienických potřeb svědčí o vzrůstající úrovni základních hygienických návyků na šlechtických sídlech v první půli 19. století.¹⁰⁵

Poslední část soukromého obytného apartmánu tvořila šatna. Hlavní a zároveň nejdominantnější složkou této místnosti byly velké šatní skříně se zabudovanými tyčemi a háky, na něž se věšely oděvy. K jejich ukládání sloužila také dřevěná truhla, uvnitř potažená červeným květovaným kartonem. Protože šlo v případě truhel v polovině 19. století o již nemoderní mobiliární kus, a jejich původní funkci plně nahradily mnohem praktičtější skříně, hrabě je využíval jako místo k uložení cestovního vybavení.¹⁰⁶ Soupis jeho garderoby však bohužel v inventáři z roku 1853 chybí. Jediným kusem oblečení, který inventarizační komise zaznamenala, byl černý uherský svrchník. Důvodem absence oděvů mohla být skutečnost, že hrabě na Březnici nepobýval celoročně. Šaty si pravděpodobně při každé návštěvě

¹⁰⁵ O tom více L. DUFOVÁ, *Osobní hygiena*.

¹⁰⁶ František CIMBUREK – Jan HALÁK – Karel HERAIN – Zdeněk WIRTH, *Dějiny nábytkového umění II*, Brno 1950, s. 505–508.

¹⁰⁷ Na ochranu šatstva proti molům se již v období raného novověku využívala především šalvěj a mateřídouška. Milena HAJNÁ, *Móda ve službách moci. Španělská móda a urozená společnost v českých zemích raného novověku*, Olomouc 2015, s. 179 (Disertační práce).

¹⁰⁸ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

¹⁰⁹ O struktuře, fungování a povinnostech vrchnostenského úřednictva v 19. století například Marie MACKOVÁ, *Soukromé úřednictvo velkostatku Králíky po roce 1850*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities 6, 2000, s. 171–184; Alena HRNČÍŘOVÁ, *Orliční Schwarzenberkové a jejich úřednictvo mezi léty 1848 a 1948*, České Budějovice 2013 (Diplomová práce).

¹¹⁰ O tom více Martina BUREŠOVÁ, *Prostory komunikace v sídlech posledních Rožmberků a jejich hmotná kultura*, České Budějovice 1997 (Diplomová práce).

zdejší rezidence přivázel s sebou. V šatně se kromě skříní nacházela také krabička na koření (*Gewürz Kasten*). Sušené bylinky se v těchto prostorách vyžívaly k provonění šatstva nebo jako odpuzovač šatních molů.¹⁰⁷ Interiér dále vyplňoval běžný mobiliář – lůžko, stoly, křesla a polstrované toaletní křeslo s nočníkem, tentokrát však kameninovým. V okenních otvorech byly napnuté sítě, jež chránily místnost před nežádoucím hmyzem. V této prostoroře se navíc nacházela také záclona zavěšená na dřevěné garnýži, která hraběti při převlékání zajišťovala dostatek soukromí. Zřejmě jen jako dekorace zde sloužila kůže z jezevce.¹⁰⁸

Provozní prostory březnického zámku

Nedílnou součástí šlechtické rezidence tvořily místnosti vrchnostenské správy panství. Chod březnického zámku a přilehlých hospodářských budov, statků a pozemků by se neobešel bez vrchnostenských úředníků.¹⁰⁹ Mezi povinnosti kanceláře velkostatku patřila finanční agenda, koncipování, pečetění a vypravování listin, jakož i uchovávání těch došlých.¹¹⁰ Prostory,

ve kterých se úřední záležitosti vyřizovaly, byly zařízeny účelně a prostě. Interiér vyplňovaly psací stoly, židle, dřevěné almary a knihovny, do nichž se ukládala písemná agenda. Úředníkům pochopitelně nesměly chybět ani psací a jiné kancelářské potřeby, bez kterých si lze chod vrchnostenských kanceláří jen velmi těžko představit. Březnický kancelista využíval modře květovanou porcelánovou sadu tvořenou táckem s kalamárem a nádobkou na písek, jimž se vysušoval přebytečný inkoust; tím se zabráňovalo vzniku kaněk. V kancelářských prostorách se nacházela také dřevěná pokladna se železným kováním a plochým zámekem. Důležité písemnosti a finanční hotovost se ukládaly do dřevěných uzamykatelných kazet. Úřední platnost listin se stvrzovala pomocí kovových pečetidel se znakem šlechtického rodu Kolovratů.¹¹¹ Inventarizační komise také zaregistrovala pečetidla s monogramem JK, jenž logicky patřil stávajícímu majiteli sídla, Janu Nepomuku Karlovi Krakovskému z Kolovrat.

S kanceláři susedily pokoje plnící funkci soukromých úřednických bytů. Jejich prostor vyplňovala lůžka, různé druhy stolů, almary, křesla, pohovky, toalety a plivátka. Součástí interiérů rovněž tvořil poměrně rozsáhlý soubor nádobí,

což svědčí o tom, že úřednictvo v těchto pokojích stolovalo.¹¹² Na stěnách pokojů visely rozličné obrazy různého uměleckého obsahu. Autor inventárního soupisu zaznamenal například malý zasklený obrázek skalního útvaru v Adršpašských skalách, nazývaný jako Homole cukru (*Zuckerhut in Adersbach*). Vzhledem k tomu, že v 19. století bylo cestování již poměrně všední záležitostí, která se netýkala pouze nejmajetnějších vrstev společnosti, mohlo jít o osobní upomínku jednoho z březnických úředníků na jeho cestu do severovýchodních Čech.¹¹³ Inventarizační komise podchytila také obrázek Panny Marie, Královny nebes (*Marie Reine*), což dokládá úctu mariánskému kultu v okruhu březnického úřednictva.

Zcela nezbytnou prostorou rezidence byla kuchyně. Právě zde kuchař se svými pomocníky připravoval pokrmy, jež se následně servirovaly hraběti, členům jeho domácnosti a urozeným hostům. Z výzkumů kuchyňského personálu na raně novověkých šlechtických sídlech vyplývá, že příprava chodů na prostřeně tabule hodovních síní byla převážně mužskou záležitostí.¹¹⁴ V období 19. století však došlo v souvislosti se sociálními změnami k feminizaci společnosti a prostor kuchyně

.....
¹¹¹ Neodmyslitelnou součástí kanceláří byly vosky, většinou červené, bílé, černé nebo zelené barvy. Při používání těchto barevných vosků platila určitá hierarchie. Červená barva se považovala za tu nejpřednější. TAMTĚŽ, s. 43.

¹¹² Inventarizační komise zaznamenala servírovací ták, patnáct porcelánových květovaných talířů s květovaným vzorem, omáčníky, hrnec na polévku a několik druhů mís. SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

¹¹³ O tom více Milan HLAVAČKA, *Cestování v éře dostavníku*, Praha 1996.

¹¹⁴ Josef HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550–1650)*, České Budějovice 2000 (= Monographia historica 1), s. 105.

se začal chápat spíše jako ženská svatyně.¹¹⁵ Není proto překvapující, že v polovině 19. věku fungovala kuchyně březnického zámku pod vedením ženy, a to blíže neznámé paní M. Potingerové.¹¹⁶

Vybavení a uspořádání kuchyňských prostor muselo být velmi účelné a praktické. Důležitou součástí březnické kuchyně tvořily almary a skříně, do kterých se ukládalo nádobí. Potraviny se zpracovávaly na dřevěných stolech, tepelnou úpravu pokrmů zajišťovalo velké jílové ohniště pokryté mřížovanými rošty; při manipulaci se žhavým popelem se bral do rukou železný pohrabáč. Inventární soupis dále uvádí několik desítek plechového, železného, mosazného a měděného nádobí a dalších pomůcek využívaných při zpracovávání viktualií. Zřejmě nejvytíženějšími kusy byly měděné kastrolky s pokličkami. Toto tvrzení podporuje také skutečnost, že v kuchyni se nacházelo hned jedenáct hrnců, v nichž se vařila polévka či dusilo maso. Na hodovní tabuli Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat se zřejmě čas od času objevilo také ragú, pokrm z nadrobno nakrájeného dušeného masa, které se připravovalo ve zvláštních stříbrných hrncích. Běžnou součástí jídelníčků

šlechticů v první polovině 19. století tvořila také smažená jídla, a proto ani v březnické zámecké kuchyni nechyběly plechové pánve. Do některých polévek se přidávaly nudle; těsto, ze kterého se vyráběly, se ručně vyvalovalo za pomoci dřevěných válečků.¹¹⁷ Zelenina, jako například mrkev nebo celer, se strouhala na struhadle; bylinky a koření na dochucení pokrmů se drtily v hmoždíři. Nepostradatelnou součástí nadýchaných sladkých dezertů byl sníh z vaječných bílků šlehaných ve zvláštních dózách.¹¹⁸

V těsné blízkosti kuchyní se nacházely spížírní, ve kterých se uskladňovaly potraviny a další kuchyňské předměty využívané při vaření. V takzvaném „Speizgewölb“ březnického zámku byl uložený například mlýnek na maso nebo dřevěný vál na těsto, jenž se pravděpodobně využíval společně s dřevěným válečkem uloženým v kuchyni. K povinností kuchyňského personálu patřilo také pražení a mletí kávy ve zvláštních mlýncích či stloukání másla, k čemuž se využívala dřevěná nádoba se železnými obručemi.¹¹⁹

O tom, jaké pokrmy se servírovaly Janu Nepomuku Karlovi a jeho urozeným hostům, svědčí nejen inventární soupis

¹¹⁵ M. LENDEROVÁ – T. JIRÁNEK – H. DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti „dloubého“ 19. století I*, s. 72.

¹¹⁶ Dochované kuchyňské účty kuchařky M. Potingerové jsou uloženy v SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 314, sign. I-412, kart. 54.

¹¹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

¹¹⁸ V kuchyni březnického zámku se nacházelo také servírovací nádobí. Šlo o devět hlubokých a čtrnáct plochých talířů. Nechyběly zde ani mísy a několik kusů příborů. Vzhledem k nízkému počtu zmiňovaných nádob a faktu, že inventarizační komise neuvedla jejich výrobní materiál, se dá předpokládat, že šlo o obyčejný servis určený k potřebám služebnictva. Zda však stoloval kuchyňský personál přímo v prostorách kuchyně, nelze na základě inventářů s přesností určit. TAMTÉŽ.

¹¹⁹ TAMTÉŽ.

kuchyňského vybavení, nýbrž také dochované knihy vedené v kuchyni březnického zámku. Ty obsahují seznamy v jednotlivé dny servírovaných pokrmů hraběti a jeho oficírům.¹²⁰ Podle kuchyňské knihy z roku 1847 si hrabě Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat na březnickém zámku při štedrovečerní večeři pochutnával na několikachodovém menu, jemuž dominovaly pokrmy připravené ze sladkovodních ryb. Po knedlíčkové polévce, šnecích a vaječné roládě následoval pstruh namodro a pečená štika. Nechyběl ani sladký dezert v podobě jablkového závinu. Podobné menu bylo servírováno také jeho úředníkům a obsahovalo rybí polévku, štiku v máslové omáče, kapra namodro, pečeného kapra a jablečný zákusek.¹²¹ Ryby byly velmi oblíbenou pochoutkou nejen o Vánocích, ale také v průběhu celého kalendářního roku, neboť se mohly konzumovat i o postních dnech. Konzumní účty Josefa Marii Krakovského z Kolovrat, otce Jana Nepomuka Karla, dokládají, že Kolovratové spíše preferovali úlovky z domácích vod, především pstruhu, štiky a kapry. Hrabě vedle toho nakupoval i velké množství zvěřiny – daňky, zajíce, bažanty a divoké kachny. Nejoblíbenější však bylo drůbeží maso, obzvláště kuřata a kapouni.¹²²

.....
¹²⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 313, sign. I-411, kart. 54

¹²¹ TAMTÉŽ; P. KALOUSOVÁ, *Kuchyně a stolničení na šlechtických sídlech*, s. 48.

¹²² SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 118, sign. I-137, kart. 22.

¹²³ TAMTÉŽ, inv. č. 313, sign. I-411, kart. 54.

¹²⁴ Názvy pokrmů v kuchařských knihách zámku Březnice z poloviny 19. století v sobě většinou skýtají alespoň jedno francouzské slovo, které doplňují německá pojmenování. Jednoznačně však převažuje francouzština. TAMTÉŽ. O francouzském vlivu na kulturu stolování například Milena LENDEROVÁ, *Proměny francouzské tabule v 18. století*, in: Václav Bůžek – Pavel Král, *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku, České Budějovice 1999* (= Opera historica 7), s. 655–676.

Při každé večeři se Janu Nepomuku Karlovi servírovalo pět až šest chodů. Na menu nikdy nechyběl předkrm, polévka, hlavní masitý chod a sladký dezert. V jídelníčku hraběte se hojně objevovala zelenina, obzvláště špenát, chřest a kořenová zelenina. Zřejmě nejoblíbenějším dezertem na Březnici byla vyhlášená bavorská a rakouská pochoutka – takzvaný „*Dampfnudel*“, sladký knedlík plněný vanilkovým krémem. V kuchyni se také velmi často připravoval tradičním francouzským moučník – suflé (*Soufflé*).¹²³ Ve stravovacích návycích hraběte lze vyzorovat silnou inspiraci právě francouzskou kuchyní, což dokládají názvy servírovaných pokrmů, například „*Potage an eiz et parmesan*“ (polévka s vajíčkem a parmazánem) nebo „*Poulets en suprême*“ (kuře s omáčkou). Často se servírovaly také pokrmy připravované a podávané na francouzský způsob (*Kohlrüber a la francesse*).¹²⁴

Na březnickém zámku se rovněž nacházelo několik skladovacích prostor. Místnost pod pavlačí vyplňovala almara, v níž byly uloženy ubrusy a desítky ubrousků s vyšitými iniciálami H. B. N. Za těmito velkými písmeny se navíc nacházela dvouciferná čísla 17, 18, 19 nebo 20 (*Tischtuch mit H. B. N 17; Servietten mit*

H. B. N 18).¹²⁵ Vyššívané iniciály na ubrusích nebyly na zámku Březnice ničím neobvyklým. Plochy stolů v březnické hodovní síni pokrývaly také ubrusy s vyšitým znakem J. H. z K. Navíc k sadě opět náleželo několik desítek ubrousků se stejným vyobrazením.¹²⁶ V tomto případě šlo o další možnou verzi monogramu majitele rezidence hraběte Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat, který byl známý spíše pod svou přezdívku Hanuš.

Závěr

Na základě dochovaného inventáře zámku Březnice, pořízeného roku 1853, bylo možno alespoň v základních rysech nastínit podobu interiérů tohoto starobylého šlechtického sídla. Vybavení i poloha jednotlivých místností odpovídaly jejich účelu a také tomu, jaká společnost se v nich zdržovala. Společenské reprezentativní prostory a privátní pokoje vlastníka rezidence, Jana Nepomuka Karla Krakovského z Kolovrat, se kromě velkého sálu nacházely v prvním a druhém patře zámku a byly zařízeny mobiliárem, dekoracemi a předměty každodenní i nekaždodenní potřeby, jež svým zpracováním a výzdobou odpovídaly sociálnímu statutu hraběte. Inventurní soupis vypovídá mnohé o jeho úrovni vzdělání, kulturním rozhledu, volnočasových aktivitách i zálibách, mezi něž patřilo cestování, společenské hry – obzvláště kulečnický, střelecký klání a šlechtou velmi oblíbené lovy. Interiéry březnické

rezidence zkrášlovaly nejrůznější suvenýry z cest, kulečnickový stůl, jenž dominoval prostorám hodovní síně, a rozsáhlá sbírka zbraní ve zdejší zbrojnici.

V inventurním soupisu březnické rezidence se také zrcadlí ustavičná snaha Jana Nepomuka Karla zviditelnit dějinné kořeny kolovratského i jeniškovského rodu. Dokladem toho je portrétní galerie, jejíž obsah hrabě výrazně rozmnožil. V zámeckém vybavení se rovněž odrážela jeho touha po vlastní seberepresentaci, o čemž svědčí množství luxusních, často zakázkově vyrobených a náležitě vyzdobených nádob nesoucích jeho monogramy. Hodovní síň zdobily porcelánové a stříbrné jídelní sety, které si hrabě objednával u nejznámějších výrobců své doby. Obdobně zdobené nádoby se nacházely i v jeho ložnici. Přítomné předměty také vyprávějí o běžných návycích a každodenních činnostech majitele rezidence, mezi něž patřilo i pokuřování tabáku a řada hygienických úkonů. V hmotném vybavení a výzdobě interiérů březnické rezidence se rovněž promítaly vlastenecké tendence hraběte, který se řadil k horlivým podporovatelům národního obrození. Za projev národnostního smýšlení lze považovat například mědirytinu mistra Jana Husa v jeho soukromém apartmánu.

O životě urozených osob na březnickém zámku mohou vypovídat také provozní části sídla určené služebnému personálu. Inventurní soupis předmětů přítomných

¹²⁵ Jaký význam měly tyto značky, se však doposud nepodařilo s určitostí zjistit. Mohlo jít o symbol textilní továrny, ze které ubrusy a ubrousky pocházely. Výšivka také mohla představovat zkratku německého pojmenování panství Březnice i s evidenčním číslem (*Herrschaft Bresnitz Nummer 19*).

¹²⁶ SOA v Praze, Velkostatek Březnice, inv. č. 855, sign. IX-38, kart. 140.

v kuchyni a skladovacích prostorách, doplněný účetním materiálem a kuchařskými knihami, umožňuje nahlédnout do stravovacích návyků i chuťových preferencí Jana Nepomuka Karla a jeho hostů. Na prostře-
ných tabulích v březnické hodovní síni se nejvíce objevovaly masité pokrmy, zvláště drůbež a pochoutky z ryb a menu vždy uzavíral sladký moučník. Skladba pokrmů, jejich množství a pojmenování rovněž dokazuje, jaký vliv měla Francie na středoevropskou kulturu v oblasti stolování.

Dochovaný inventář zámku Březnice z roku 1853 i knihy vedené ve zdejší kuchyni dokládají, že Jan Nepomuk Karel sídlo skutečně využíval, přestože jeho hlavním venkovským zázemím byl v té době malý zámeček Hradiště u Blovic. Březnice mu však sloužila jako vysoce reprezentativní prostor, kam si zval urozenou společnost, a kde pořádal nejrůznější festivity. O zámek proto náležitě pečoval, rozšiřoval zdejší sbírky a pravidelně jej navštěvoval.

Anna Fišerová

Count John Nepomuk Charles Krakowsky of Kolowrat through the Perspective of the Inventory of the Březnice Castle (Abstract)

The preserved inventory of the Březnice castle from 1853 represents an important source to gain new insights regarding the interior designs of this old aristocratic residence. The furnishings of the particular chambers and rooms were designed to fit their purpose and the requirements of the nobility who used to live there. The representative rooms as well as the private chambers of the residence owner, John Nepomuk Charles Krakowsky of Kolowrat, were furnished with furniture, decorations and every-day-life and other objects which, due to their costly processing and magnificent ornamentation, complied with the Counts' social status. The furnishings reveal also a lot about his level of education, cultural overview, leisure activities and personal preferences. The castle inventory also mirrors his aspiration for self-presentation. This proves a wide range of luxurious, often upon request manufactured and accordingly ornamented vessels and pots that were equipped with his monogram.

We can learn more about the life of the nobility in the Březnice castle by exploring the operational parts of the residence where the servants and the castle staff worked. The inventory of the objects in the kitchen and storage rooms, accompanied by accounting records and cookbooks allows us to gain insights into the eating habits and taste preferences of John Nepomuk Charles and his guests. The inventory of Březnice castle from 1853, and books that were kept in the local kitchen, prove that John Nepomuk Charles actually visited and utilised the residence, even though his main country house and residence was at that time the little castle Hradiště by Blovice. Březnice served therefore as a prestigious representative residence where he invited his noble companions and organised a vast range of festivities.

KEYWORDS:

Inventory; castle Březnice; John Nepomuk Charles Krakowsky of Kolowrat; self-presentation strategies